

VĚTRNÍK

Vydává MNV ve Vysokém nad Jizerou s aktivem kulturních pracovníků

1

V ě t r n í k .

Větrník - roč. III., č. 1.

Nechť se zas celý rok na plné obrátky točí,
nechť si i v polemise lopatky smočí,
nechť malá kresbička jeho stránky zpestří -
ale i bez toho všeho vřelý dík
za každéj vysockej " Větrník " !

Ať žije mír !
Rón Vladimír.

/ novoroční zdravice rodáka
Dr. Vl. Róna /

Naším milým přátelům a čtenářům Větrníku !

Redakce Větrníku Vám všem přeje do nového roku 1970 mnoho
zdraví, spokojenosti, dobré pohody a splnění všech Vašich
přání!

Vám všem, milí sousedé vysočtí, i Vám všem rodákům a přátelům
našeho malého městečka, kteří roztroušeni po všech končinách
naší milované vlasti jste našim Větrníkem alespoň pomyslně
spjati s rodným krajem.

Při každém zasílání Větrníku vybavují se nám spolu s Vašimi
jmény i milé tváře Vás všech, a to nám umožňuje, alespoň v duchu,
každému z Vás přátelsky stisknout ruku s prosbou o zachování
Vaší dosavadní vzácné přízně vysockému Větrníku.

Vaše redakce Větrníku
a Mě NV.

Vzpomínka na zakladatele ochotnického divadla ve Vysokém n. Jiz.

K místům s nejstarším ochotnickým divadlem na českém venkově patří nesporně naše Vysoké n. Jiz. Jeho vznik je spojen s osobou tamního písmáka a podatelce Jana Josefa Petrušky, od jehož smrti uplynulo v nedávných dnech 150 let - zemřel 15. prosince 1819 ve stavení, jež před požárem města r. 1834 stávalo na místě domu čp. 67 v ulici ke Sklonářicím vedle domu p. Josifka. V tom domě se také narodil z 5 dětí 11. května 1762 rodičům Adamu a Pavě Petruškovým, poddaným semilským.

Podle vzpomínek spisovatele Fr. Nečáka, také vysokého rodáka, na základě vyprávění jeho otce vímo, že r. 1786 navštívil Petruška v Praze bratra kalounkře, který tam byl na učení - byl to pravděpodobně Josef Vít, narozený 31. května 1765 - a ten ho zavedl také do vlasteneckého divadla Boudy na Koňském trhu dnešním Václavským náměstím, kde poznal Thámovu hru Břetislav a Jitka. Byl nadšen představením, jež na něj udělalo veliký a nový dojem a bylo podnět k tomu, že Petruška hned po návratu do rodného města pojal úmysl připravit sousedům, scházejícím se u něho za zimních večerů na přístvu, podobnou zábavu. Protože měl zálibu v české historii pokusil se zdramatizovat příběhy, které znal z kronik a lidových vyprávění a ještě téhož roku 1786 provedl se svými žáky o několika sobotách a nedělích hru Bruncvík; o vánocích pak provedl Molazinu a Jonofu složených na podkladě knížek lidového čtení, tehdy velmi populárních. Ovšem současně byly podle vyprávění Petruškova synovce Josefa Petrušky /syna staršího bratra Václava, narozeného z manželství Václava a Anny Nečákové 19. listopadu 1794 v čp. 80, jež Václav držel po svém smrtelném tématiku - o umučení / předváděny i hry s náboženskou nebo biblickou tematikou - o narození Páně, Josef Egypťský, o Samsonovi. Bylo hráno bez povolení úřadů a bez vstupného. Pokud je známo byly provedeny do r. 1793 na primitivním jevišti v Petruškově svatnické domku čp. 67 / ta byla dvěma loktami jako oponou rozdělena na hlediště, za kamny bylo zákulisí a šatna / večerá aktovka kníže Konzík vydáný r. 1772 v překladu J. Zeberera a vlastenecká činohra od P. Sedivého kníže Bruncvík aneb všem hlavy dolů, jež tiskem vůbec nevyšla a kterou Petruška předvedl asi na základě vyprávění pražského bratra. Je třeba zdůraznit, že tato tematika / od náboženských k světským námětům / byla příznakem procesu, který u nás probíhal na rozhraní 18. a 19. století po zrušení nevolnictví.

Teprve od r. 1798 hráli vysočtí ochotníci pod vedením Petrušky sírkému obecnstvu i s okolí na opravdovém jevišti v síle staré dřevěné radnice na náměstí - jeviště stálo na špalcích, na nichž byla položena prkna a pak podlaha; tehdy se už také vybíralo vstupné. V radnici byl hran 30. září 1798 opět Bruncvík a do r. 1812 byla schrána ještě řada představení před hojnými návštěvami. Byla provedena Sedivého veselohra Živé hodiny a Heimbachův překlad činohry Jan Dolínský i jeho překlad nasopustní frašky Veselý švec hraný s názvem Čert se utrhl / tiskem nevyšel. Kromě toho hry, jež známe pouze podle názvu: O malíři a Smíření dvou bratrů. Takové byly počátky ochotnického divadla tu ve Vysokém, které v pozdějších letech dosáhlo ještě větší obliby.

Dr. Fr. Bařha.

Blahoslavení chudí duchem, neboť.....

Při vzpomínce na významné a zajímavé občany Vysokého, vzpomínáme chtě, nechtě i t ch, kteří byli rovn z populárními figurkami, žili mezi námi, i když chudí duchem.

Známe nejdříve t tni, kteří nepatří mezi chudé duchem, kteří však

nyní ve vánočním čase žije v našich vzpomínkách. Koledníci a hlavně tříkráloví koledníci jsou běžným zjevem v městech. Jsou to školáci, v třetině cikánského původu, kteří falešně zpívají po hospodách, ustrojeni chudě v noční košili a s papírovou korunou na hlavě. To není tedy typ našich horských předválečných koledníků. Vzpomínám svého jmenovce Jos. Doubalíka, bydlícího pod farou, jehož švabachem psaná firma hlásila, že jest obuvníkem. A tenhle obuvník chodíval po Vysokém a křídou maloval na dveře krásným švabachem K.B., což byla jména tří králů, rozdělených křížkem mezi písmeny. Můj polostrýc Doubalík si u toho tiše něco prozpěvoval a svoje tři krále přímo tvořil. Ještě dnes mám jeho podobu, tak věrně zhotovenou malířem Jaroslavem Skrbkem z dob jeho studií na akademii u prof. Pirnera roku 1910. Je to olej, který patří do mého bytu a kterého si velice vážím.

Ona však písmena K.B. se dají vykládat také jiným způsobem a to čístě po našem. Tři známá jména Kokoška, Machačka, Benáš. Tři figurky úzce připomínající Vysoké na počátku tohoto století.

Ten první Kokoška, byl synem místního přednosty soudu, který měl devět dětí a to pět synů a čtyři dcery. Od syna Richarda, jsou ještě ve starých památkách veršičky věnované našim babičkám. Láda Kokoška, který studoval, pak se učil obchodním příručím, byl tichým bláznem. Jeho řeč a jeho chůze byly typické. Nikdy nikomu neublížil, jen, když měl hlad, tak dovedl nadávat. Byl oblíbenec paní rady Práška a jeho rodiny, kde i jedl, nosil vodu a vykonával lehké práce a pochůzky. Vzpomínám jak jednou básník Viktor Dyk přijel do Vysokého a Kokoška hlásil svým obvyklým způsobem: "Jó, Dyk tam na hůry, už se přijel a ptalo se" a když jsme se ho jako kluci ptali jak je stár odpověděl "starý jak měsíc a hvězdy dohromady." Vzáli jsme si Ládu jako hlídače, když jsme chodili p. Karnetovi na třešně směrem ku Sklomařicům. Kokoška měl hlídat a upozornit, až bude hrozit nebezpečí. Klidně si pochutnával na třešních, když se ozve hlas Kokošky "Hoši dolů, Karnet tu" a pak Karnet už stál pod třešní. Zemřel v domově přestárlých v Rokytnici a ještě dnes patří naše vzpomínky Ládovi.

Ten druhý Machačka, byl alkoholik, svým obličejem připomínající opici a to opici hodně špinavou a zavšivenou. Občas ho v nemocnici odvěšili a ošťihali a Machačka zase nabíral nočkovku u všech vysokých domů a na hony bylo cítit jeho blízkost. Běl okryše s denaturovaným líhem, které jsme mu jako kluci vybírali a lín vylévali. Pak Machačka bručel a klátivým krokem odcházel ku Staré Vsi.

Třetí byl Josef Metelka, zvaný obecně Benáš, zaměstnaný dlouho na vysoké poště u Schrötrů, atlet, tropící si šašky z každého a bojující se kominíka až do své smrti. Zlobíval děvčata a paničky a svým "taky, taky mrška přepěkná" dovedl leckterou paničku vystrašit. Byl zákeřný, ve stáří bručoun, jinak ještě v plné síle mu nejlépe rozuměl p. Karol Tom, jezdicí s poštou do Plavů. Ten dovedl ho dopít - prostě to s Benášem uměl.

A jestliže tento rok nebylo dostatek hub, vzpomíná se ještě dnes na Petra Palase ze Staré Vsi, který nosil houby radost pohledět. Bramborový koš hub nosíval denně do Vysokého a jeho proslovy byly rázu básnické mluvy, neboť jda ku Staré Vsi prohlásil "Oleházím na hrad bratra svého - Petr Palas -- zas." Nepamatuji ty jeho všechny proslovy pronášené nezdárným veršováním. Byl také figurkou, která patřila k Vysokému.

A jednou za rok, to bylo na vysokou pouť projížděl se zdarma na kolotoči jablonecký tichý blázen Slavík, zvaný "Hořejda." Byl opentlelý, prostě velké dítě, jehož slabinou byla návštěva všech poutí po okolí. Sešel jsem se se Slavíkem náhodou v domově přestárlých v Jabloneckých Paskách, kde také zemřel a kde vyseďoval na lavičce u železniční zastávky a nikdy neopomnul kývnout a usmát se. To už byl nepohyblivým starcem.

Tak nejen o slavných lidech, kteří se zasloužili nějak o Vysoké, ale také o populárních figurkách si musíme zavzpomínat. Tito muži byli součástí předválečného Vysokého. A co o nich říci na konec? Blahoslavení

chudí duchem, neboť jejich je království nebeské.

Jos. Doubalík.

K o r á l k y .

Tímto jménem, které v našem kraji sehrálo a ještě hraje roli v obživě horského lidu, jsme p křtili náš příští celoroční seriál rozmar-
ných vyprávěnek, na nichž, jako hlavní aktéři se budou podílet osobnosti
umělecky i společensky významné, které kdysi naše městečko poctily svou
delší či kratší návštěvou. Tento seriál bude náhradou za minulý "Jeden
měsíčně", či vlastně jeho pokračování v jiné podobě.

Naše milé čtenáře, kteří znají nějakou případnou historku buď z vlast-
ního podání či vyprávění, prosíme, aby nám ji poslali. Buď-li odpovídat
a vyhovovat našemu záměru, rádi ji otiskneme.

Jako první "Korálku" uvádíme rozmarnou příhodu, která se stala kdysi,
když genius české hudby Antonín Dvořák navštívil naše městečko. Na ná-
městí potkal malého školáka s houslemi a povídá mu: " Jestli pak bys mohl,
hošíčku, něco zahrát? " " Ale jo! " povídá hošík, a hned futrál na zem a vy-
baluje housličky. " Tak, ale tejd' mně musíte, stejěku, podržet noty ! " " A tak " strejček " Dvořák, chtěj nechtěj musel držet noty, než ochotný
hošík / Jaroslav Farský, pozdější řezník a hostinský na náměstí / přehrál
svůj koncert " Když jsem husy pásala. " To tenkrát ovšem nevěděl, jakého to
měl vzácného posluchače a pomocníka.

P. H.

Různé zprávy.

Naši rodáci.

??????????????

Dne 10. ledna se dožil v Brně, v podivuhodné svěžesti tělesné i du-
ševní, devadesátiletý František Patočka. Je znám svou velkou láskou k ro-
dnímu kraji a prožívá ve Vysokém vřady dva letní měsíce. I za svého leto-
ního pobytu navštívil jako vždy milované hory, prošel ze Zlatého návrší
k Labské boudě, ku prameni Labe a zpět k Hančově mohyle.

František Patočka je nejstarší lyžařský závodník vysockého Ski-klubu
a věnoval do lyžařské výstavy v muzeu plakotu, kterou získal jako
I. cenu za nejdelší / asi 17 m /, čistý / to jest bez pádu / skok na ly-
žařských závodech ve Vysokém n. Jiz. r. 1905.

V Brně žije také jeho 92 letá sestra Anna Roučková, ve svém mládí
úspěšná zpěvačka spolku " Vlastimila ".

Sourozencům Patočkovým přejeme upřímně stálé zdraví, klid a spokojenost
do dalších mnoha let.

V ý z v a .

Letos vzpomene pražská Národopisná společnost ČSAV 75. výročí výstavy
národopisné v Praze v r. 1895. Ve Vysokém n. Jiz. již byla tehdy výzva
na účast na výstavě přijata s velikým nadšením, byl ihned zřízen odbor
národopisné výstavy, byly konány přípravy. Výstava byla obelána velikou
a zdařilou expozicí z Vysokého a těchto přilehlých obcí : Helkovic,

Přivlaky, Tráče, Staré Vsi, Stanovoho, Sklenářů, Pasek, Olešnice, Lhotky, Jablonce, Buřan, Bratrouchova, Dušnice a Roprachtic.

Naše muzeum, které vzniklo ze sbírek sebraných v r. 1895 pro Prahu, vzpomene této události, která měla veliký kulturní a politický význam v dějinách našeho národa a lidu, veřejnou besedou.

Prosíme všechny ještě žijící pamětníky, nebo každého, kdo snad slyšel ve svém mládí o této události vyprávět, aby všechno, co si pamatuje, třeba i maličkosti a co se jakkoli dotýká příprav a ruchu kolem národopisné výstavy r. 1895 v Praze, aby to sdělil co nejdříve nebo napsal do vlastivědného muzea ve Vysokém nad Jiz. rou.

N a r o z e n í n y .

Paní Marie Novotná 1. ledna 1970 oslavila svoje 81. narozeniny,
3. ledna 1970 dožila se naše nejstarší občanka paní Marie Vodsoňáková v plné svěžesti 94 let,

17. ledna 1970 se dožila 75 let paní Marie Babcová.

Všem blahopřejeme!

Ú m r t í .

Dne 30.12.1969 zemřela v Hostinném sl. Zdr. Petráková ve věku 80 let.

1. ledna 1970 zemřela neočekávaně paní Anna Jandová ve věku 69 let.

5. ledna 1970 zemřela po delší nemoci p. Bedřiška Babcová ve věku 69 let.

Čest jejich památce.

V matričním obvodu Vysoké n. Jiz. - MNV Vysoké n. Jiz. - v roce 1969 bylo 32 svateb, 20 bylo odjinud, 12 z matr. obvodu Vysoké n. Jiz.

Narození 9 - úmrtí 16 - z toho 2 novorozeňátka .

Stědrovečerní setkání důchodců.

Sbor pro obč. záležitosti ve Vysokém n. Jiz. za finančního přispění MNV a ČsČK ve Vysokém n. Jiz. společně s Českým svazem žen uspořádal na Stědrý den odpoledne slavnostní večeři pro osamělé důchodce.

Setkání bylo velmi upřímné a srdečné, vzpomínalo se na vánoce v dětství a nad dárkem se i oko zarosilo.

S přáním zdraví a vánoční pohody se důchodci rozecházeli.

14. února 1970 uspořádá Český svaz žen ve Vysokém n. Jiz. tradiční Karáskarní ples v Krakonosi. Ve 14 hod. pro děti od 20 hod. pro dosp. 16.

Těšíme se na Vaši návštěvu.

Větrník vychází jednou za měsíc. Řídí redakční rada. Příspěvky zasílejte nejpozději do 15. každého měsíce do Vlastivědného muzea.

Cena 1.- Kčs-